

Santa Gertrudis de Fruitera, buscant el temps perdut

per Jaume Torres

A n'Andrea.

Fent frontera entre Sant Miquel i Santa Eulària viuen mil famílies, per a les quals l'any 2000 és lluny. Viuen del camp, de l'agricultura, del bestiar ovi o boví; el seu món és una història antiga, un retall de cartó pedra on els muls bramen d'impaciència, les ovelles herben impertorbables i les vaques miren amb cert desdeny les noves construccions de segell «matutista»: el progrés aguaita encara que treballi silenciosament a la porta del poble.

LA BOTIGA TONI SERRA.
CAN PEP ROIG.

No va ser fàcil treure-li unes paraules a na Maria Roig, propietària d'una genuïna botiga/estanc/libreria. Vint-i-cinc diaris d'Eivissa serveixen de comunicació impresa a la localitat. Gairebé a les fosques, només reben la llum per les vidrieres de la porta, na Maria i el seu fill romanen al peu del canó. Un canó que no dispara molta pólvora comercial. La botiga ha anat passant per generacions. És el que diríem una operació de canvi.

«S'estanc —diu— el varem posar quan sa guerra. Quan hi havia sa guerra ens donaren s'estanc. I de mon pare ha passat a mi i segurament passarà a's meu fill».

Aferrada a un racó, na Maria Roig es mostra nerviosa: no li agrada sortir en les fulles. La nostra entrada ha set com la baixada i intromissió d'éssers estranys, semblant a l'arrasament d'una casa: «La botiga no dona per viure. Clar, no hi ha hotels i ve poca gent».

Na Maria té la botiga neta i arreglada, ben col·locades les botelles, el rellotge familiar, els pots de lleixiu, les cistelles, les cadires de corda, les caixes d'hortolisses, els dolços que llavors vendran els boixos a comprar en les tardes petites d'hivern.

Abans de dir adéu, i de forma publicitària, na Maria Roig m'envesteix perquè no obli el nom de la seua botiga: «Toni Serra, Can Pep Roig». Fet.

Una casa pagesa a l'entrada del poble.

DUES-CENTES VAQUES

El fet d'intentar planificar, només planificar, la ramaderia del poble, suposà un treball llarg, minuciós, laboriós i lucratiu: d'aquesta manera, la primera gran concentració de vaques es produí a Santa Gertrudis. Després de perdre'm tres vegades, vaig desistir de la idea de trobar la vaqueria que, per fonts recollides de la boca dels habitants és el centre ramader més important de l'illa. Les mateixes fonts m'asseguraren que dues-centes vaques conviuen en fraternal maridatge produint prou litres per al consum pitiús.

Un altre dels pagesos entrevistats afirma: «Naturalment, sempre que s'installen empreses de tal dimensió surten problemes».

A ple descampat, fent de frontera entre la carretera de Sant Miquel i l'encreuament de Santa Eulària, un mar ondulant de verdes prades, cases velles, portes de pura fusta verge, s'estén Santa Gertrudis amb mil famílies. Són famílies fugisseres que avui s'apleguen a la plaça, vora la pentagonal església i demà tres-cents metres més enllà. Com

els cargols, els habitants de Santa Gertrudis aixecaren cases lluny i pròximes als indrets fèrtils on l'aigua difícilment manca. Treballen el cultiu de cereals, llegums i l'eterna ametlla, «que enguany està per en terra de preus», diu un pagès, en Pep, nascut, segons ell, en l'època freda del gener boig.

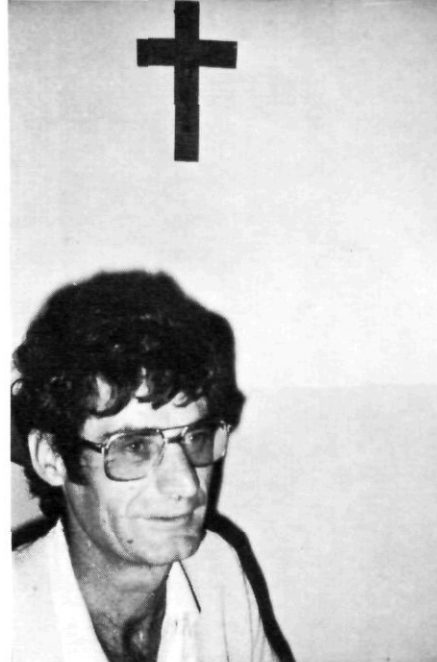
TRASLLAT

És un calendari curiós el d'en Pep Roig: només baixa al poble en gener, per Reis; en març, per Sant Josep; llavors, juny, per Sant Joan; després, la festa patronal, Santa Gertrudis; a continuació, per Tots Sants i, per acabar, en la Nit de Nadal.

Quan és primavera i el camp verdaja, n'Eulària, que és una pagesa vella, avesada a pluges i altres desastres, sap perfectament com serà l'any de collita: «Si es sol surt es set primers dies de maig, sense que núvol el travessi, bon senyal. L'any serà de collita. Miri, enguany jo vaig dir que seria dolent i no em vaig equivocar, tenim mal temps».

El director de l'escola, Miquel Oliver.

Una aula de l'escola de Santa Gertrudis.

SECADA

No haurà plogut, però el camp està net i verd del matí a la tarda. «Ha fet falta utilitzar molts d'arranjaments», em diu en Joan d'en Roca, limitrofe més pròxim a Sant Miquel, però nascut a Santa Gertrudis. És cert que la secada no passà amagada pel camp pitjús. Tan cert «que no manca veure la televisió», indica n'Eulària.

EL NUCLI

A les dodze, només, un vermellenc, anodi i vulgar autobús / trasllat / escolar es manté en moviment; la boixerea, també. I algun que altre estranger. «Fa quinze anys que arribà el primer estranger a Santa Gertrudis i des de llavors n'han anat arribant més. Uns, amb la família, i altres, buscant la ruta dels pintors, que no sé qui va dir per Europa que Sant Carles i Santa Gertrudis eren els llocs més bohèmics del món».

A la dreta de la plaça un cartell anuncia amb sobirana autoritat que l'obra en construcció és de Matutes, «que ha comprat, segons diuen —assenyala el mestre Miquel— aquella zona, aquesta altra, i aquesta altra per a n'Abelito».

El mercat constructor no sembla resistir, segons em conten, i abans de finalitzar els pisos ja tenen compradors.

LES ESCOLES, FUNCIONEN?

Baldament les deficiències, Miquel Oliver, pensa que el centre funciona bé. Com pot: «Manca material pedagògic, mobiliari, entre altres coses».

La deficiència de mobiliari bota a la vista. Tres fileres de bancs ben disciplinats i inventats per alguna lucidesa mental d'altre temps serveixen a un bon grapat de boixos i de taules. No cal recordar que si vostè, lector, passa

dels vint-i-cinc anys o camina cap als trenta anys, alguna vegada en alguna escola ocupà un lloc. Les cadires són dures com les roques, de tauletes inclinades on els llibres en moltes ocasions patinen en l'especialitat esportiva del tobogan.

El nombre de professors «és d'onze», diu el director, que afegeix «onze professors que impartim classes d'EGB i parvulari». Els locals segons manen les ordenances educacionals del Ministeri és un cant tercermundista. Tant és així que un dels alumnes posa guerra a l'assumpte llançant-se a cantar: «Son-tus-ojos-dos-luceros...», i comença la festa. Prop del col·legi algú apalagat ha tret el cassette amb el Lebrijano ficat dins. Dos-cents boixos van diàriament al centre. «Ens arreglam com podem», assegura el director que en més d'una ocasió ha posat a disposició de la Direcció d'Educació i Ciència la situació i les deficiències del Centre.

PÀRVULS APILATS I POC MATERIAL

Confirmant la situació escolar, els

pàrvuls no trenquen la regla: el local petit està ple de boixos amb una professora dinàmica, imaginativa i pacient. És el seu primer any a Santa Gertrudis de Fruitera i reafirma allò dit pel director: «No tenim res. Tot es material pedagògic l'hem de portar: folis, contes, jocs, res de res...» La mestra en tal situació ha de fer càbales i malabarismes perquè el procés escolar dels pàrvuls segueixi el seu curs.

LA SOLUCIÓ

Per subsanar l'estat actual de les escoles caldria la construcció de vuit modernes unitats. En aquest sentit, Miquel Oliver, assenyala que «l'Ajuntament de Santa Eulària donà uns terrenys pròxims al camp de futbol per construir un centre de vuit unitats. Crec que en aquestos moments se n'han concedit quatre i, lògicament, confien en la pròxima construcció, perquè con veu, existeixen moltes deficiències per manca de locals adequats».

JAUME TORRES

Prohibida la reproducció de l'article i les fotografies.

El bestiar mira amb cert desdeny el segell «matutista».